

«Ha cessat l'aberració»

Descendent directe de qui, amb l'expulsió damunt, va ser el darrer rabí de Toledo, Daniel Toledano, i amb avantpassats parents de Santa Teresa de Jesús, Samuel Toledano va arribar a la península fa trenta anys llançat pel pogrom antijueu marroquí. Avui és el portaveu oficial de totes les comunitats jueves que poblen Sefarad.

Carles Serrano

Jo anomene jueu aquell qui se sent identificat amb la religió, diguem que amb la pertinença al judaisme. Aquell que no es reconeix jueu és difícil classificar-lo com a tal.

—És a dir, que hauríem d'entrar en alguna divisió.

—Cal diferenciar, sobretot, entre els adscrits, aquells l'ascendència dels quals és pròxima i en són conscients. Jo, per exemple, remunte la meua ascendència al segle XIV i me'n sent molt orgullós.

—¿Què passa, aleshores, amb els xuetes mallorquins?

—Els famosos xuetes podien sentir-se diferents, però no ho eren. Per exemple, Joan Miró, un xueta clàssic, podia tenir-hi moltes simpaties, però no s'identificava com a tal. Hi ha disset cognoms a les Balears que són d'origen xueta, però que no són jueus. Ells poden tenir la consciència d'una ascendència jueva, però res més. Quan parlem de xuetes estem parlant d'un fenomen històric sentimental, un fenomen d'endogàmia provocat pel rebuig de la societat. Els xuetes s'han conservat bàsicament com a grup pel rebuig i l'hostilitat.

—¿Tots els jueus de l'estat espanyol estan organitzats en comunitats?

—Sens dubte, la comunitat és el nucli que centralitza la vida jueva, tant en el seu aspecte religiós com en el social, educatiu, benèfic, etc. Actualment ens reunim al voltant de les set o vuit comunitats existents. Totes són més o menys de recent instal·lació i les de Madrid i Barcelona són les més nombroses. Convé tenir molt en compte que a Espanya no hi ha hagut jueus durant quasi quatre segles.

—¿Estan els jueus molt més en el món econòmic que en l'intel·lectual?

«El castella antic dels sefardites arribarà a perdre's».

—No, no. Hi ha molt pocs jueus en les empreses verdaderament grans i quasi cap en les multinacionals. N'hi ha sobretot en tot allò que és creatiu, per exemple en el cinema, una de les professions preferides.

—¿No tenen els intel·lectuals jueus de Sefarad alguna associació que els agrupe?

—No. Cada un de nosaltres té una sèrie de facetes i pertany a les associacions culturals o professionals que li són pròpies. Així, hi ha un grup nombrós de metges, més gran inclús del que seria normal dins un grup ètnic de la mateixa importància, perquè és veritablement elevat. Les professions libe-

ral són les més apreciades per nosaltres.

—El reconeixement per part del govern espanyol de l'estat d'Israel ¿ha aconseguit canviar la situació dels jueus peninsulars?

—No ha tingut massa repercussió en la comunitat jueva, no ha representat quasi res per als jueus que vivim a Espanya. Però en la comunitat jueva ens alegrem molt que cessara aquella aberració. Això era una cosa tan *contra natura* que ja molts anys abans s'havien

establert línies aèries directes, corrents turístics, intercanvis comercials... És a dir, era aberrant perquè es donaven en la pràctica totes les relacions, tret de les diplomàtiques. De qualsevol manera, tot i que s'han establert relacions amb Israel, no hi ha encara un centre cultural espanyol allà. Probablement per això, el castellà antic dels sefardites arribarà a perdre's, ja que les noves generacions estan abandonant-lo. No, no es preserva el bagatge cultural espanyol dins les comunitats sefardites.

—En 1492 els jueus van ser expulsats. ¿Pensen organitzar alguna activitat commemorativa amb motiu del cinquè centenari d'aquella expulsió?

—Serà una ocasió única per fer reviure un passat mal conegut. A Espanya passa un fenomen molt curiós. Aquesta península està conformada a partir de cultures de cabal molt diferent i divers, jueus inclosos. Però se'ns expulsa i se silencia totalment aquesta presència arcaica com si no hi haguera hagut influència jueva a Espanya. Aleshores, el que hi ha és una gran ignorància, i per això creiem que 1992 és una gran ocasió de retrobament.

—¿I mentrestant?

—Anem treballant. De moment aquest any organitzarem un curs en totes les classes d'història, dins els instituts d'ensenyament secundari, tot oferint material perquè els escolars de tot l'estat sàpiguen que en aquest país hi va haver jueus. També hi ha projectes de restauració de barris jueus, edicions de llibres i un programa molt intens d'activitats. Al recinte sevillà de l'Expo-92 també s'instal·larà un pavelló jueu. Cal aprofitar a fons aquesta efemèride per relançar la idea d'aquell passat i de la nostra realitat i vida actual. □